

Тіарки – (*Tiarella*) – близькі родичі гейзер, на цей час ще не дуже відомі квітникам, проте їх краса не залишає нікого байдужим. Тіарка Уері (*T. Wherryi*), (*T. Collina*), (*T. Polyphylla*) (*T. Cordifolia*). *T. unifoliata* і *T. trifoliata* – близькі їм сорти: *T. Collina Montrose Selection*, *Eco Red Heart*, *Eco Red Velvet*, *George Shenk Pink*, *Glossy Winterglow*, *Marmorata*.

Згідно з інвентаризацією, станом на 2012 р. представники роду *Heuchera* представлені в колекції Національного дендрологічного парку "Софіївка" 4 видами, які вирощені насіннєвим способом: *Heuchera villosa*, *Heuchera cilindrica*, *Heyschera sanguinea*, *Heuchera micrantha*. По делектусу з м. Гданськ отримано насіння видових форм *villosa*, *micrantha*, *cilindrica*.

У 2009-2012 рр. колекцію Національного дендропарку "Софіївка" поповнено 21 сортом гейхер: *Can-Can*, *Elony ivory*, *Fireworks*, *Pudding*, *Спледера*, *Candy Stripes*, *Engore*, *Чорна*, *Brownies*, *Regina*, *Bronse*, *Foreworks*, *Крем-брюле*, *Silver-Rolus*, *Кауей*, *Chocolate lace*, *Pevoter moon*, *Palace purple*, *Комета*, *Quick silver*, *Edens*.

Висновок. Найбільш відомий рід *Heuchera*, природним ареалом якого є Північна Америка, представлений 70 видами. У культурі Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна нараховують 4 види *Heuchera*, а у Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України гейхера представлена 14 видами та 74 сортами. Колекція Національного Дендрологічного парку станом на 2012 р. становить 21 сорт, і чотири видові форми, які здатні прикрасити кожен квітник та альпійську гірку. Такої неймовірної палітри з численними тонами і відтінками та візерунками не має жодна листяно-декоративна культура. Вони добре поєднується із лілійниками, ромашками, ехінацеєю, півоніями, флоксами, хризантемами та іншими декоративними багаторічниками і злаками. *Heuchera* широко використовують в одиничних і групових посадках.

Література

1. Аксьонов А.С. Декоративные растения (Травянистые растения) / А.С. Аксьонов, Н.А. Аксьонова // Энциклопедия природы. Россия. – Изд. 2-ое, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во АБФ/АВФ, 2000. – 608 с.
2. Сироватская Л.С. Азбука цветовода / Л.С. Сироватская, А.И. Гречишкин, Е.Ш. Белорусец и др. – К. : Изд-во "Урожай", 1987. – 288 с.
3. Гладкий Н.П. Декоративное цветоводство на приусадебном участке. Справочная книга / Н.П. Гладкий. – Л. : Изд-во "Колос" (Ленингр. отд-ние), 1977. – 240 с.
4. Остапенко О. Гейхеры: сортовое разнообразие / О. Остапенко // Сільський вісник. – 2001. – № 9. – С. 22-23.
5. Родионова С.В. Пособие цветовода-любителя / С.В. Родионова. – М. : Изд-во "Ци-тадель", 2000. – 207 с.
6. Сидорук Т.М. Трав'яні багаторічні рослини відкритого ґрунту Національного дендропарку "Софіївка" / за ред. чл.-кор. НАН України І.С. Косенка / Т.М. Сидорук. – Умань : Вид-во УВПІ, 2008. – 98 с.
7. Тахтаджян А.Л. Цветковые растения / А.Л. Тахтаджян. – М. : Изд-во "Просвещение", 1981. – 576 с.
8. Барбарич А.І. Флора УРСР / А.І. Барбарич, Є.І. Бордзіловський, О.Д. Віслюкіна та ін. – К., 1953. – Т. 5. – С. 473-480.
9. Юхимчук Д.Ф. Цветы : альбом / Д.Ф. Юхимчук, В.Г. Невжай. – К. : Изд-во "Урожай", 1973. – 224 с.

Заплывана Ю.А., Парубок М.И. Представители рода *Heuchera* в коллекции Национального дендрологического парка "Софиевка" НАН Украины

Сделан анализ коллекции Рода *Heuchera*, видов и сортов, растущих на коллекционном участке открытого грунта Национального дендрологического парка "Софиевка" НАН Украины. Приведены данные по их характеристике и происхождению. Установлено, что гейхера – высокодекоративное многолетнее растение, широко используется в озеленении.

Ключевые слова: коллекция, род *Heuchera*, виды, сорта, растение *Heuchera*, декоративность, растения.

Zaplivana Yu.A., Parubok M.I. The specimen of *Heuchera* genus in the collection of the National dendrological park "Sofiyivka" of the National Academy of Science of Ukraine.

The analysis of the collection of *Heuchera* genus anol varieties, grown on the collection plot of outdoor gardening of the National dendrological park "Sofiyivka" of the National Academy of Science of Ukraine during 2009-2012 has been made Data concerning its characteristic and origin are found, that Heuhera high decorative perennial plant that is widely used in landscaping.

Keywords: collection, species *Heuchera*, varieties, ornamental, plant *Heuchera*.

УДК 635.925(477.52)

Аснір І.В. Коротун¹;

викл. О.М. Баюра, канд. с.-г. наук – Уманський НУС

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ДЕКОРАТИВНИХ КУЩОВИХ РОСЛИН У ПАРКАХ МІСТА СУМИ

Проведено інвентаризацію декоративних кущових рослин у паркових насадженнях загального користування м. Суми. Визначено їх видову та кількісну структуру. Наведено характеристику цвітіння кущових рослин протягом вегетаційного періоду. Встановлено, що кущові рослини не відповідають сучасним вимогам.

Ключові слова: декоративні кущові рослини, інвентаризація, парки, використання.

Вступ. Створення нових та реконструкція старих об'єктів озеленення, а також розвиток колективного та приватного садівництва потребують постійного збагачення асортименту рослин оригінальними таксонами. Рослини значною мірою сприяють оздоровленню довкілля та створенню комфортних умов життя. Декоративність та особливий мікроклімат, створений насадженнями, благотворно впливають на здоров'я людини. Разом із звичною для людей аборигенною рослинністю, їх декоративні форми надають зеленим насадженням більшої сили емоційного впливу [2].

Використання декоративних кущових рослин у паркових насадженнях має низку переваг над деревними видами: вони мають коротший термін досягнення фази росту та зрілості і тому відразу після посадки надають створеним композиціям завершеного вигляду; ідеально підходять для використання у містах завдяки менш розгалуженій кореневій системі; поряд із деревами,

¹ Наук. керівник: проф. В.П. Шлапак, д-р с.-г. наук – Уманський НУ С

вони є важливим біологічним фактором стійкості насаджень; створюють гармонійне та сприятливе середовище існування, додаючи території пластичності та рельєфу [1, 7].

На сучасному етапі розвитку ландшафтно-архітектури вважають, що у декоративному плані більшість кущових рослин відрізняється витонченістю форми, а за пишністю цвітіння не поступається трав'яним рослинам, переважаючи при цьому за міцністю і довговічністю [6].

Мета дослідження – визначення перспектив використання асортименту декоративних кущових рослин у паркових насадженнях м. Суми.

Результати дослідження. Першим етапом під час аналізу видового складу декоративних кущових рослин у паркових насадженнях м. Суми було проведення інвентаризації існуючих насаджень, а саме в парку "Казка" та сквері "Кожедуба" (рис. 1).

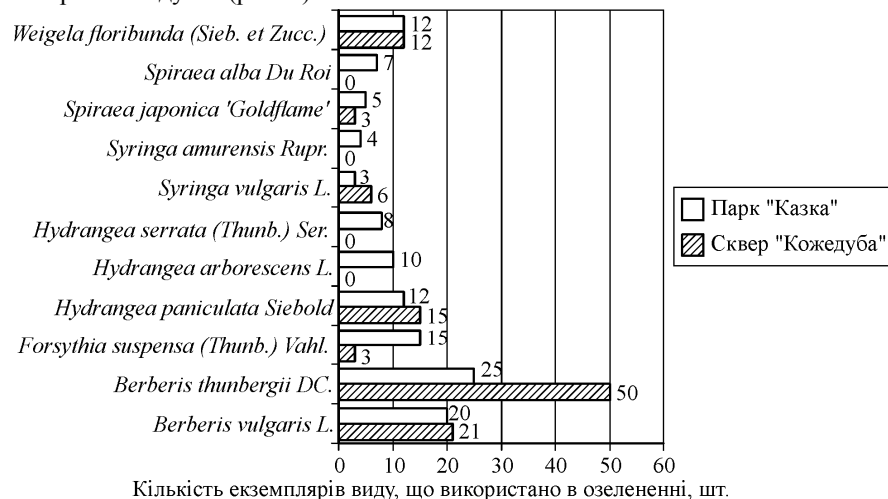

Рис. 1. Видова та кількісна структура декоративних кущових рослин у насадженнях м. Суми

За даними проведеної інвентаризації було виявлено, що у паркових насадженнях міста Суми використовується 11 видів декоративних кущових порід: барбарис звичайний (*Berberis vulgaris* L.), барбарис Тунберга (*Berberis thunbergii* DC.), форзиція повисла (*Forsythia suspensa* (Thunb.) Vahl), гортензія волотиста (*Hydrangea paniculata* Siebold), вейгела рясноцвіта (*Weigela floribunda* (Sieb. et Zucc.) C.A. Mey), спірея японська (*Spiraea japonica* 'Goldflame'), бузок звичайний (*Syringa vulgaris* L.), бузок амурський (*Syringa amurensis* Rupr.), гортензія деревовидна (*Hydrangea arborescens* L.), гортензія пильчаста (*Hydrangea serrata* (Thunb.) Ser.), спірея біла (*Spiraea alba* Du Roi).

Треба зазначити, що отримані дані щодо видової структури декоративних кущових рослин не надають повного уявлення про характер їх використання у паркових насадженнях, тому для вирішення цієї проблеми запропоновано кількісну характеристику використання декоративних кущових рослин у паркових насадженнях м. Суми (див. рис. 1).

З наведених даних видно, що *Berberis thunbergii* є лідером серед декоративних кущових рослин, що використовуються для озеленення. Кількісна характеристика використання представлених видів декоративних кущових рослин у паркових насадженнях достатньо критична, тому що показник використання за окремими видами має дуже велику амплітуду. Так, в обстежених зелених насадженнях м. Суми висаджено 75 екземплярів *Berberis thunbergii*, 24 екземпляри *Weigela floribunda* (що у 3 рази менше, ніж *Berberis thunbergii*), а *Syringa amurensis* та *Spiraea alba*, відповідно представлені 4 та 7 екземплярами. Врахування періоду цвітіння декоративних кущових рослин буде сприяти більш широкому і раціональному їх використанню у створенні декоративних композицій для оптимізації паркових просторів м. Суми.

Кількісна характеристика цвітіння декоративних кущових рослин у парках міста Суми протягом вегетаційного періоду виглядає таким чином: квітень – у фазу цвітіння входить один вид (*Forsythia suspensa*); травень – квітє 5 (серед них *Berberis thunbergii*, *B. vulgaris*, *Syringa vulgaris* та *Weigela floribunda*), продовжує цвітіння один вид – *Forsythia suspensa*. У червні спостерігається період квітування за рахунок таких видів, як *Berberis thunbergii*, *B. vulgaris*, *Syringa amurensis* та *Weigela floribunda*; липень – *Hydrangea arborescens*, *Spiraea alba*, *S. japonica* 'Goldflame' та *Syringa amurensis*; серпень – *Hydrangea paniculata*, *H. serrata*, *H. arborescens*, *Spiraea alba* та *S. japonica* 'Goldflame'. Завершують сезон квітування у вересні такі види, як *Hydrangea paniculata* та *H. serrata* (рис. 2).

Рис. 2. Цвітіння декоративних кущових рослин, представлених у парках м. Суми

Будь-який мешканець м. Суми під час відвідування парків міста виокремлює низку особливостей, що властиві для паркових територій. Передусім їхня ідентичність та візуальна тотожність створюють відчуття повної байдужості до різнопланових потреб відвідувачів, спираючись на їх соціальну градацію. Крім цього, невідповідність планувальної структури переважної більшості парків відносно функцій, які вони виконують, не дає змоги сприймати їх як єдиний, цілісний архітектурно-ландшафтний ансамбль.

Для вирішення цих задач актуальним є створення декоративних композицій із використанням кущових рослин, які сприятимуть більшій естетичності та привабливості територій парку від ранньої весни до пізньої осені. Формуючи ландшафтні композиції з участю декоративно-кущових рослин, необхідно керуватися такими основними принципами [4-6]:

- екологічним (вплив біотичних і абіотичних факторів навколишнього середовища на ріст і розвиток насаджень).

ВИКОРИСТАННЯ ДЕКОРАТИВНИХ ВИДІВ РОДУ *RIBES* L. В ОЗЕЛЕНЕННІ

Розглянуто можливість використання декоративних видів роду *Ribes* L. в озелененні. Обґрунтовано підбір і розглянуто особливості маточних рослин сортів смородини червоної, запропоновано використання різнотипного живцевого матеріалу для вирощування саджанців на основі стеблового живцювання за їх декоративними властивостями, які може бути рекомендовано до використання в озелененні. Обґрунтовано необхідність створення маточних насаджень декоративних видів і сортів смородини з максимальною можливістю – чистосортних, здорових, стійких проти хвороб в умовах Правобережного Лісостепу України.

Ключові слова: смородина, види, сорти, здерев'янілі та зелені живці, маточні насадження, вегетативне розмноження, садивний матеріал.

Вступ. Відбір і впровадження нових, декоративно цінних дикорослих, плодових і ягідних рослин у сучасне садово-парковому мистецтво та озеленення населених місць, які приносять значну, різнобічну користь і мають естетичне, культурно-побутове значення, є актуальним завданням у декоративному садівництві [2]. Смородина відноситься до родини Агрусові (*Grossulariaceae* DC). Рід *Ribes* L. нараховує майже 150 видів, поширених у холодних і помірних зонах Європи, Азії, Північної і Південної Америки [4, 7].

Видове різноманіття роду розподілено в трьох частинах світу. В Азії трапляються 42 % всього видового складу, в Південній Америці – близько 30 %, у Північній Америці – приблизно 23 %, в Європі і Африці рід *Ribes* L. представлений незначною кількістю диких видів. Трапляються на території Росії у сприятливих екологічних умовах [1, 7]. Види смородини сьогодні широко вирощують на присадибних ділянках, у садах, парках як декоративні, їстівні та лікарські рослини [1, 5].

З восьми підродів роду *Ribes* L. істотну перевагу мають три: *Eucoresoma*, *Ribesia* і *Symphocalyx*. Представники перших двох підродів, відомі в культурі як чорна і червона смородина, відносяться до найпоширеніших в Україні та в Росії ягідних кушів. Підрід *Symphocalyx* має обмежене значення. Він об'єднує види, що дали початок культурним сортам золотистої смородини. В Україні золотиста смородина відома скоріш як декоративний куш і підщепа для штамбових рослин смородини і агрусу, але як ягідна рослина поки не отримала значного поширення [1, 3].

Підрід *Ribesia* об'єднує 19 видів, 4 з яких введені в культуру. Їх вважають родоначальниками сучасних сортів смородини червоної. Значення мають: *R. vulgare* Lam. – смородина звичайна і її великоплідний різновид *R. vulgare* Lam. ssp. *macrocarpa* Jancz.; *R. rubrum* L. – смородина червона; *R. petraeum* Wulf. – смородина скалиста і *R. multiflorum* Kit. – смородина багатоквіткова. У походженні деяких сортів брала участь смородина темно-пурпурова *R. atropurpureum* C.A.U. і смородина Пальчеського *R. Palczewskii* Pojark. [7].

Підрід роду *Ribes* – *Symphocalyx* об'єднує 5 диких видів, дуже близьких за біологічними особливостями. В культурі найбільш відомі два з них:

- фітоценотичним (взаємовплив деревно-кущових видів, які входять до складу композиції).
- систематичним (види одного роду, наділені подібними морфологічними ознаками, використання яких у композиціях підкреслює і підсилює загальні декоративні якості, створює художню єдність).
- художньо-декоративним (вміле поєднання художнього оформлення).

Створення ландшафтних композицій з дотриманням зазначених вище принципів дасть змогу поліпшити екологічну й просторово-композиційну складову міського середовища.

Висновки:

1. Для озеленення зон відпочинку м. Суми використовується 10 видів та одна декоративна форма кущових рослин, що дає змогу відзначити порівняно бідний асортимент представленої групи рослин.
2. Враховуючи форсований розвиток декоративного садівництва, наявність широкого асортименту адаптованих декоративних кущових інтродуцентів, традиційний набір класичних видів кущових рослин (*B. vulgaris*, *F. suspensa*, *S. vulgaris*, *S. amurensis*, *H. arborescens*), які застосовуються в міському озелененні, більше не відповідають вимогам суспільства.
3. З метою підвищення декоративності існуючих насаджень доцільним є розширення асортименту декоративних кущових рослин у паркових насадженнях завдяки представленому видовому асортименту цієї групи рослин декоративного розсадника "Зелений рай".

Література

1. Александрова М.А. Аристократы сада: красивоцветущие кустарники / М.А. Александрова. – М.: ЗАО "Фитон+", 1999. – 192 с.
2. Бонюк З.Г. Таволги (*Spiraea* L.): монографія / З.Г. Бонюк. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 2008. – 248 с.
3. Калініченко О.А. Декоративна дендрологія: навч. посібн. / О.А. Калініченко. – К.: Вид-во "Вища шк.", 2003. – 198 с.
4. Колесников А.И. Декоративная дендрология / А.И. Колесников. – М.: Изд-во "Лесн. пром-сть", 1974. – 703 с.
5. Кузнецов С.И. Формирование основных типов экспозиций у ботанических садах и дендропарках / С.И. Кузнецов, Ю.А. Клименко, Г.А. Миронова и др. – К.: Изд-во "Наук. думка", 1994. – 198 с.
6. Рубцов Л.И. Деревья и кустарники в ландшафтной архитектуре / Л.И. Рубцов. – К.: Изд-во "Наук. думка", 1977. – 486 с.

Коротун И.В., Байора А.М. Перспективы использования декоративных кустарниковых растений в парках города Сумы

Проведена инвентаризация декоративных кустарниковых растений в парковых насаждениях общего пользования г. Сумы. Определена их видовая и количественная структура. Приведена характеристика цветения кустарниковых растений в течение вегетационного периода. Установлено, что кустарниковые растения не отвечают современным требованиям.

Ключевые слова: декоративные кустарниковые растения, инвентаризация, парки, использование.

Korotun I.V., Bayura O.M. The prospects for using of ornamental shrubs in the parks of Sumy

Ornamental brushwood in public parkland of Sumy are inventory. Their species and quantity structure are determined. The characteristic of flowering brushwood during the growing season are enumerated. These shrubs do not suit modern requirements of society.

Keywords: ornamental, inventory, brushwood, parks.